

Undervisningsministeriet
Beskæftigelsesministeriet
Uddannelses- og Forskningsministeriet

Afdækning af vilkår for personer med handicap i erhvervsuddannelserne

Indholdsfortegnelse

Afdækning af vilkår for personer med handicap i erhvervsuddannelserne	1
1 Rammer for afdækningen	4
2 Folketingets vedtagelse nr. V 52	4
3 Personer med handicap – afgrænsning af persongruppen	4
4 Viden om personer med handicaps uddannelsesmønstre	5
4.1 Personer med handicaps uddannelsesmønstre	5
4.2 Interessenternes tilbagemelding om personer med handicaps uddannelsesvalg	6
5 Rammer for fleksibilitet i erhvervsuddannelserne	6
5.1 Struktur og fleksibilitet i erhvervsuddannelserne	6
5.1.1 Kompetencevurdering og individuelle uddannelsesplaner	7
5.1.2 Skoleundervisningen på grundforløb og i hovedforløbet, muligheder for undervisningsdifferentiering m.v.	7
5.1.3 Prøver og eksamen	7
5.1.4 Trindeling.....	7
5.2 Individuelt tilrettelagt uddannelsesforløb.....	7
5.2.1 Ny mesterlære.....	7
5.2.2 Individuelle erhvervsuddannelser.....	8
5.2.3 FGU-baseret erhvervsuddannelse	8
5.3 Interessenternes tilbagemeldinger vedr. rammer for fleksibilitet.....	8
5.4 Praktikuddannelsen.....	8
5.4.1 Praktikuddannelsens regler og rammer	8
5.4.2 Praktikpladssøgning regler og rammer	9
5.4.3 Interessenternes tilbagemelding vedr. praktikpladssøgningen og praktikvirksomhederne	10
6 Elevernes forsørgelsesgrundlag m.v. - økonomiske rammer	10
6.1 Gældende regler for elevernes forsørgelsesgrundlag	10
6.1.1 Regler for SU handicaptillæg på erhvervskompetencegivende uddannelser	11
6.2 Muligheder for økonomisk kompensation af nedsat ugentlig arbejdstid	12
7 Støttemuligheder og vejledningstilbud	12
7.1 Vejledning	12
7.2 Specialpædagogisk Støtte (SPS).....	12
7.3 Smidige overgange	14
7.4 Interessenternes tilbagemelding vedr. vejledningstilbud, støttemuligheder og overgange mm.....	15
8 Fleksjobordningen	15
9 Udpluk af øvrige igangsatte initiativer	16
9.1 Undervisningsministeriet	16
9.1.1 Adgangskurser på erhvervsskolerne for voksne i dansk, dansk som andetsprog og matematik	16
9.1.2 Adgang til grundforløbets første del udvides i op til to år efter 9. og 10. klasse.....	17
9.1.3 Nyt 10-ugers introducerende og afklarende grundforløb (GF+) for de lidt ældre unge og for voksne.....	17
9.1.4 Udvikling og udbredelse af god praksis om ungdomsmiljøer	17
9.2 Beskæftigelsesministeriet.....	17
9.2.1 Smidigere overgange mellem uddannelse og job	18

9.2.2	Kompetencekort til at synliggøre handicap og støttemuligheder	18
9.2.3	Job-uge for virksomheder og personer med handicap.....	18

1 Rammer for afdækningen

Afdækningen er udarbejdet af Undervisningsministeriet, Beskæftigelsesministeriet og Uddannelses- og Forskningsministeriet. Formålet er at afdække mulighederne for at sikre, at elever med handicap i erhvervsuddannelser har de samme rammer, som personer med handicap i øvrigt i uddannelse og beskæftigelse.

I forbindelse med afdækningen er følgende interessenter hørt: Danske Handicaporganisationer (DH), Sammenslutningen af Unge Med handicap (SUMH), DA, LO, Erhvervsuddannelsernes Elevorganisation (EEO), Dansker Erhvervsskoler og -gymnasier (DEG) samt Danske SOSU-skoler.

2 Folketingets vedtagelse nr. V 52

Folketinget vedtog den 15. maj 2018 enstemmigt følgende forslag til vedtagelse (V 52):

”Folketinget konstaterer, at personer med et handicap skal sikres samme muligheder for at blive optaget på og gennemføre en erhvervsuddannelse som øvrige borgere, og at personer med handicap i henhold til de gældende love og regler er sikret samme adgang til erhvervsuddannelserne som øvrige ansøgere, såfremt de lever op til de gældende adgangskrav. Folketinget er optaget af, at personer med handicap ikke hindres i at tage en erhvervsuddannelse på grund af økonomi eller fysiske rammer. Folketinget pålægger derfor regeringen at afdække mulighederne for at sikre, at elever med handicap i erhvervsuddannelser har de samme rammer, som personer med handicap i øvrigt i uddannelse og beskæftigelse. Det gælder særlig muligheden for at kunne få en nedsat ugentlig arbejdstid i praktiktiden kompenseret økonomisk. Afdækningen skal danne grundlag for en drøftelse med Folketingets partier i efteråret 2018 om konkrete tiltag, herunder finansiering af disse.”

3 Personer med handicap – afgrænsning af persongruppen

Personer med handicap dækker over en meget bred gruppe af personer, der med baggrund i det fysiske, psykiske, intellektuelle eller sensoriske funktionsniveau oplever barrierer, som påvirker den enkeltes mulighed for at forfølge uddannelsesønsker og deltage i uddannelse på lige fod med andre. De forskellige funktionsnedsættelser dækker over stor forskellighed og sværhedsgrad. Funktionsnedsættelser kan være medfødt eller tilkommet, fx ved ulykke. Langvarige begrænsninger, der påvirker den enkeltes mulighed for at forfølge uddannelsesønsker, anerkendes som handicap. I denne afdækning refererer ”personer med handicap” til en person med en eller flere funktionsnedsættelser, som fører til barrierer i deltagelse og gennemførelse af uddannelsen og, som derfor har behov for støtte.

I Danmark foretages ikke central registrering af personer med handicap, hvilket i denne sammenhæng betyder, at det er svært at etablere et solidt vidensgrundlag om personer med handicap ved hjælp af registerbaserede data.

For at kunne opgøre antallet af personer med handicap i uddannelsessystemet er det derfor kun muligt at lave et estimat. Det kan fx gøres på baggrund af, hvor mange personer der modtager støtte til uddannelse gennem Specialpædagogisk Støtte (SPS) eller studerende på de videregående uddannelser med handicaptillæg fra Statens Uddannelsesstøtte (SU).

Handicaporganisationer har forskellige opgørelser i form af deres medlemskartoteker mv., men oplyser selv, at de ikke har et overblik over, hvor mange personer med handicap der er i Danmark.

En yderligere udfordring er, at en del personer med handicap ikke er diagnosticeret eller ikke ønsker at oplyse om deres handicap, f.eks. ved start på en uddannelse. Det er aktuelt særligt for personer med psykiske handicap.

Samlet set har ”personer med handicap” således meget få fællestræk – udover, at mange oplever forskellige udfordringer i forbindelse med deres uddannelsesforløb, der kan relateres til et eller flere handicap.

4 Viden om personer med handicaps uddannelsesmønstre

Der er meget få undersøgelser specifikt relateret til personer med handicaps søgning, frafald og gennemførelse af en uddannelse på erhvervsskolerne.

4.1 Personer med handicaps uddannelsesmønstre

En undersøgelse fra VIVE angiver, at andelen af personer med handicap med en erhvervskompetencegivende uddannelse er faldet fra 74 pct. til 66 pct. i perioden 2012-2016 for de 30 – 40-årige. Samtidigt er andelen for personer uden handicap i samme periode steget fra 84 pct. til 86 pct. Afgrænsningen er af VIVE valgt ud fra en betragtning om, at aldersgruppen 18-29 år antages fortsat at være i uddannelsesalderen. Betegnelsen erhvervskompetencegivende uddannelser dækker både videregående uddannelser og erhvervsuddannelser.

Det er især personer med større psykiske og fysiske handicap og personer med en psykisk lidelse, som ikke har en studie- eller erhvervskompetencegivende uddannelse.

VIVE¹ angiver, at sammenligningen af uddannelsesniveau for personer hhv. med og uden handicap også kan være en afspejling af, at personer med handicap kan have behov for længere tid til at starte på eller gennemføre en uddannelse. VIVE skriver, at det på den ene side kan dreje sig om konsekvenser direkte knyttet til en konkret funktionsnedsættelse, fx at personer med handicap kan have mindre energi, magte mindre ad gangen og have øget grad af udtrætning samt perioder med indlæggelser og operationer, hvilket alt sammen kan give et behov for mere tid til at starte på og gennemføre en uddannelse. På den anden side angiver VIVE, at det kan dreje sig om ydre omstændigheder, fx behovet for kompenserende tiltag og dertil ventetider på konkret støtte, eller at den praktiske støtte tager tid at koordinere og gennemføre. Der kan fx opstå udfordringer i forbindelse med at få rettidig sekretærbistand, tolkehjælp (fx blandt døve) eller adgang til tekniske hjælpemidler. Det er således vanskeligt at pege på de reelle årsager til evt. forskelle.

VIVEs undersøgelse viser også, at der er signifikant flere med handicap i aldersgruppen 30 – 40 år end uden, der er droppet ud af en eller flere uddannelser. Der er mange forskellige årsager til frafald, men deltagerne i VIVEs undersøgelse angiver selv, at de hyppigste årsager til frafald for

---

¹ VIVE Personer med handicap - Hverdagsliv og levevilkår (2016), side 36

gruppen med psykisk handicap (både større og mindre) er ”stress, depression og lignende”. I de grupper, der klarer sig lidt bedre i uddannelsessystemet (personer uden handicap eller personer med mindre fysiske handicap), angiver langt de fleste ”Uddannelsen var ikke noget for mig” som årsag til at droppe ud. For personer med større fysiske handicap angiver de fleste ”Sygdom eller handicap gjorde det for svært at gennemføre, eller uddannelsen tog for lidt hensyn til sygdom eller handicap” som årsag². En undersøgelse fra Capacent (2009)³ af uddannelsesmønstre blandt unge med handicap viser, at der er færre, der begynder på en ordinær ungdomsuddannelse, sammenlignet med personer uden handicap. Undersøgelsen viser også, at flere personer med handicap falder fra undervejs i uddannelsen, og at de generelt er længere tid om at gennemføre en uddannelse.

Ovenstående undersøgelser peger på, at manglende viden eller vanskeligheder med at få information kan være væsentlige barrierer for, at personer med handicap kan søge ind på og gennemføre en erhvervsuddannelse. Som eksempler nævnes, at det kan tage tid for den enkelte at tilegne sig kendskab til kompenserende muligheder og undersøge de konkrete muligheder samt foranstaltninger, der eventuelt yderligere kan være behov for. Det kan vedrøre, hvad uddannelsesstedet tilbyder – om der fx er niveaufri adgang til lokalerne, hvordan intranettet fungerer og om det er ”oplæservenligt”, hvis man eksempelvis er synshandicappet, mv.

4.2 Interessenternes tilbagemelding om personer med handicaps uddannelsesvalg

Elev- og handicaporganisationerne mener, at manglende viden og muligheder for sparring hos elever og undervisere om støttemuligheder m.v. er væsentlige barrierer for at søge en erhvervsuddannelse. Dette understøttes af resultaterne fra bl.a. VIVEs undersøgelser. Dertil mener organisationerne, at manglende forståelse og hensyntagen til funktionsnedsættelser kan betyde, at en del personer med handicap dropper ud af uddannelsen.

5 Rammer for fleksibilitet i erhvervsuddannelserne

Dette afsnit redegør for, hvilke rammer der er for fleksibilitet i erhvervsuddannelserne herunder regelgrundlagets mulighed for forlængelse af uddannelsesforløbet og mulighed for at tage uddannelse på deltid.

5.1 Struktur og fleksibilitet i erhvervsuddannelserne

Erhvervsuddannelserne reguleres efter lov om erhvervsuddannelser og lov om erhvervsfaglig studentereksamen i forbindelse med erhvervsuddannelse (eux) m.v. samt regler fastsat i medfør af disse love. Erhvervsuddannelserne består af et skolebaseret grundforløb og et hovedforløb, der normalt veksler mellem skoleundervisning og praktikuddannelse⁴. Uddannelserne varer i almindelighed ikke over 4 år og 6 måneder.

---

² VIVE Personer med handicap - Hverdagsliv og levevilkår (2016), side 38

³ Capacent 2009: Uddannelsesresultater og -mønstre for børn og unge med handicap

⁴ Enkelte merkantile uddannelser indeholder et studiekompetencegivende forløb.

Grundforløbet er opdelt i en 1. og 2. del – begge af 20 skoleugers varighed. Grundforløbets 1. del er forbeholdt elever, der kommer direkte fra 9. eller 10. klasse.

5.1.1 *Kompetencevurdering og individuelle uddannelsesplaner*

Ved uddannelsesstart skal eleverne kompetencevurderes i løbet af de første to uger. Denne vurdering skal omfatte en konkret beskrivelse af elevens forudsætninger i forhold til den primært ønskede uddannelse, herunder et eventuelt behov for særlig støtte. Vurderingen skal tillige give eleven en klar forståelse af egne forudsætninger og behov. På baggrund af dette udarbejdes en personlig uddannelsesplan, der løbende revideres. Kompetencevurderingen ligger også til grund for eventuel godskrivning af uddannelsestiden på baggrund af tidligere uddannelse og beskæftigelse.

5.1.2 *Skoleundervisningen på grundforløb og i hovedforløbet, muligheder for undervisningsdifferentiering m.v.*

Skoleundervisningen gennemføres for den enkelte elev som fuldtidsundervisning. Elevens arbejde skal være af et omfang svarende til arbejdstiden for en fuldtidsbeskæftiget på arbejdsmarkedet. Ved tilrettelæggelsen af undervisningen skal skolen gennem undervisningsdifferentiering m.v. tage hensyn til den enkelte elevs faglige og personlige forudsætninger for at lære, og undervisningen skal være praksisrelateret for derved at styrke elevernes evne til at forbinde teori og praksis. I løbet af uddannelsesforløbet skal eleven møde forskellige undervisnings- og arbejdsformer.

5.1.3 *Prøver og eksamen*

Skolen skal tilbyde særlige prøvevilkår til eksaminander med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse og til eksaminander med tilsvarende vanskeligheder m.fl., når skolen vurderer, at dette er nødvendigt for at ligestille disse eksaminander med andre i prøvesituationen. Det er en forudsætning, at der ikke sker en ændring af prøvens niveau.

5.1.4 *Trindeling*

En del erhvervsuddannelser er trindelt således, at eleverne kan afslutte uddannelsen på et kompetencegivende trin, der indeholder på forhånd fastlagte dele af den samlede uddannelse. Eksempelvis er plastmagerhjælper et trin i plastmageruddannelsen. Den mulighed gør det f.eks. muligt for frafaldstruede elever at færdiggøre uddannelsen i et kortere forløb med en erhvervskompetence i stedet for at falde fra.

5.2 *Individuelt tilrettelagt uddannelsesforløb*

5.2.1 *Ny mesterlære*

Grundforløbet kan for den enkelte elev helt eller delvist erstattes af grundlæggende praktisk oplæring i en virksomhed på grundlag af en uddannelsesaftale (Ny mesterlære). I visse uddannelser kan grundforløbet dog ikke erstattes med praktisk oplæring i en virksomhed. Eleverne opnår de samme slutmål og bevis for uddannelsen som elever med ordinært grundforløb, og uddannelseslængden er i udgangspunktet den samme som et ordinært erhvervsuddannelsesforløb.

5.2.2 Individuelle erhvervsuddannelser

Ud over de almindelige erhvervsuddannelsesforløb, kan erhvervsskolerne tilrettelægge forløb (individuelle erhvervsuddannelser), der omfatter dele af en eller flere erhvervsuddannelser, og som tillige kan omfatte andre relevante uddannelseselementer.

Uddannelsesforløbene består af skoleundervisning og praktikuddannelse i en eller flere virksomheder, og udgør et hele for eleven. Forløbet beskrives i elevens personlige uddannelsesplan.

Individuelle uddannelser efter grundforløbet skal normalt vare 2 år, hvoraf skoleundervisningen skal vare 20-40 uger.

Forløbene skal give grundlag for beskæftigelse og fortsat uddannelse, samt opfylde varighedskravet for optagelse i en arbejdsløshedskasse.

5.2.3 FGU-baseret erhvervsuddannelse

For elever, der er produktionsskoleelever, når de søger om optagelse på en erhvervsuddannelse, kan uddannelsen tilrettelægges som produktionsskolebaseret erhvervsuddannelse (PBE). Adgang til PBE er betinget af, at eleven ikke vurderes at have de faglige, personlige eller sociale forudsætninger, der er nødvendige for at gennemføre erhvervsuddannelsen med uddannelsesaftale. Fremadrettet erstattes dette af FGU-baseret erhvervsuddannelse.

Den FGU-baserede erhvervsuddannelse kan være relevant for nogle personer med handicap, der fx har brug for trygge og kendte rammer, eventuelt har særlige krav til hjælpemidler eller anden form for støtte.

5.3 Interessenternes tilbagemeldinger vedr. rammer for fleksibilitet

Handicaporganisationerne og EEO oplyser, at nogle elever med handicap oplever problemer med manglende fleksibilitet i tilrettelæggelse af erhvervsuddannelserne. Det drejer sig primært om, at eleverne kan have behov for at kunne tage de enkelte uddannelsesdele på deltid.

5.4 Praktikuddannelsen

5.4.1 Praktikuddannelsens regler og rammer

Praktikdelen af en erhvervsuddannelse udgør den tidsmæssige væsentligste del af uddannelsen. På den måde har de praktikansvarlige på virksomheden en vigtig rolle i forhold til elevernes uddannelsesforløb herunder elevernes trivsel og læring, når de først er ude i virksomheden.

Praktikuddannelsen foregår på en eller flere virksomheder på grundlag af en uddannelsesaftale eller som skolepraktik. Praktikuddannelsen foregår normalt på fuld tid.

Elever, der ønsker optagelse til skolepraktik, skal opfylde EMMA-kriterierne, se tekstboks 1.

Eleven og praktikvirksomheden kan aftale, at eleven har nedsat arbejdstid, således at uddannelses-tiden forlænges, og den overenskomstfastsatte elevløn reduceres tilsvarende. Hvis uddannelses-tiden forlænges mere end fraværperioden, er aftalen kun gyldig med det faglige udvalgs god-

kendelse. For elever i skolepraktik kan eleven og praktikcentret tilsvarende aftale, at elevens ud-

Tekstboks 1

EMMA - Egnethedsbetingelserne i forhold til skolepraktik

Egnet: Eleven skal have opnået grundforløbsbevis og leve op til de krav, uddannelsen efterfølgende vil stille.

Mobil geografisk: Eleven skal aktivt opsøge og acceptere praktikplads i hele landet.

Mobil fagligt: Eleven skal modtage en anvist praktikplads, hvis eleven kan gennemføre den uddannelse, der er knyttet til den tilbudte plads uden tab af uddannelsestid.

Aktivt praktikpladssøgende: Eleven skal tage passende initiativer for selv at skaffe sig en praktikplads, og skal herunder søge praktikpladser i hele landet og modtage anviste praktikpladser. Eleven skal være registreret på Praktikpladsen.dk med en synlig profil og CV.

Der kan ikke dispenseres fra EMMA-kriterierne og dermed kravene til optagelse til skolepraktik.

dannelsestid forlænges. Der er ikke et samlet overblik over omfanget af denne type aftaler.

5.4.2 Praktikpladssøgning regler og rammer

Erhvervsskolerne har allerede i dag til opgave at vejlede eleverne, herunder elever med handicap, om praktikpladssøgningen. Skolerne modtager et taxametertilskud per uddannelsesaftale, der underskrives. Vejledningens formål er at sætte de praktikpladssøgende i stand til at vurdere deres muligheder for at opnå en praktikplads, så de kan træffe et kvalificeret valg på realistisk grundlag. Skolernes vejledning kan omfatte udarbejdelse af ansøgninger og CV, deltagelse i ansættelsessamtaler og brug af www.praktikpladsen.dk.

Der kan ikke efter gældende regler bevilges tilskud til at yde støtte til eleven i forbindelse med praktikpladssøgningen (for eksempel som specialpædagogisk støtte (SPS)), herunder hjælp til at finde det rigtige match mellem elev og praktikplads samt til at klæde praktikstedet på til at imødekomme elevens vanskeligheder.

Der er i dag mulighed for, at elever kan få specialpædagogiske støtte (SPS) under praktikforløb. Støtten kan fx være et hjælpemiddel eller støttetimer. Støttetimer til praktikforløbet bevilges efter ansøgning fra skolen og bevilges almindeligvis i rammer af 1-5 timer pr. uge efter konkret behov. Støttetimerne kan efter aftale mellem elev, skole og praktiksted ydes af en medarbejder på praktikstedet. Støtten i praktik kan f.eks. være en faglig sparring og vejledning, så eleven kan udvikle strategier, der støtter indlæring og fastholdelse af faglig viden. Støtten kan også være en hjælp til strukturering af arbejdet og til gentagelser af arbejdsopgaver.

5.4.3 Interessenternes tilbagemelding vedr. praktikpladssøgningen og praktikvirksomhederne

Arbejdsmarkedets parter og elevorganisationen udtrykte et ønske om fokus på vejledning og støtte af eleven til at finde det rette praktikpladsmatch samt øget fokus på at understøtte samarbejdet mellem eleven og virksomheden under praktikforløbet.

6 Elevernes forsørgelsesgrundlag m.v. - økonomiske rammer

6.1 Gældende regler for elevernes forsørgelsesgrundlag

Grundforløbselever uden uddannelsesaftale er berettiget til SU, hvis de almindelige betingelser herfor er opfyldt. Det er en forudsætning for at få SU, at eleven er studieaktiv. Det betyder, at eleven skal følge den obligatoriske undervisning, gå til de foreskrevne prøver og aflevere opgaver mv. efter de regler, der gælder for uddannelsen. Det er erhvervsskolen, der afgør, om eleven er studieaktiv.

Erhvervsskolen kan fravige kravet om studieaktivitet på grund af sygdom, fødsel, adoption eller andre særlige forhold, fx alvorlig sygdom, dødsfald i nærmeste familie el.lign. Handicap går ikke ind under ”særlige forhold”.

Består eleven ikke en eksamen, kan eleven få SU til at gå om. Hvis erhvervsskolen fraråder eleven i at gå til prøve (fordi de ikke regner med, at eleven består) og i stedet for godkender, at eleven går om, kan eleven fortsætte med at få SU, selvom eleven ikke går til en planlagt prøve eller eksamen.

Elever, der har indgået uddannelsesaftale, er berettiget til overenskomstmæssig elevløn fra praktikvirksomheden i aftaleperioden. Hvis eleven har nedsat arbejdstid reduceres lønnen tilsvarende og praktiktiden forlænges tilsvarende. Virksomheden modtager refusion og tilskud efter reglerne om Arbejdsgivernes Uddannelsesbidrag.

Elever, der er optaget til skolepraktik, er efter nærmere regler berettiget til skolepraktikydelse. En oversigt over gennemsnitlige elevløninger og satser for skolepraktikydelse og SU for elever i ungdomsuddannelser er samlet i tabel 1.

Tabel 1: Gennemsnitlig elevløn og satser for skolepraktikydelse og SU for ungdomsuddannelser i 2018

Gennemsnitlig elevløn	Kroner per måned før skat
1. års elever	11.163
2. års elever	12.780
3. års elever	14.301
4. års elever	16.441
Voksne elever	19.465

Skolepraktikydelse	
Elever under 18 år	3.057
Elever over 18 år	7.335
SU	
Udeboende (over 20 år)	6.090
Udeboende (18-19 år)	Forældreafhængigt Min 3.907 - max 6.090

6.1.1 Regler for SU handicaptillæg på erhvervskompetencegivende uddannelser

Regeringen, S, DF, RV og SF har den 20. december 2018 indgået aftale om, at elever på erhvervsuddannelserne med psykiske eller fysiske handicap fremadrettet skal have mulighed for at få et handicaptillæg i tillæg til den almindelige SU. Udvidelsen kompenserer – i lighed med det nuværende handicaptillæg til studerende på videregående uddannelser – elever på erhvervsuddannelserne for deres manglende mulighed for at have en indtægt ved siden af studierne. Tillægget til elever på erhvervsuddannelserne fastsættes til 5.500 kr. pr. måned, og initiativet har virkning fra 1. januar 2019.

Elever og studerende på erhvervskompetencegivende uddannelser kan søge om at få et handicaptillæg ved siden af SU, hvis de har en varig psykisk eller fysisk funktionsnedsættelse, der giver betydelige begrænsninger i evnen til at påtage sig et erhvervsarbejde.

Handicaptillægget udbetales som kompensation for, at eleven eller studerende ikke har mulighed for at påtage sig studiejob ved siden af sin uddannelse pga. en funktionsnedsættelse. En uddannelsessøgende, der ved siden af sin uddannelse er i stand til at arbejde i gennemsnit 5-6 timer om ugen eller i stand til at arbejde fuldtid i for eksempel ferier, er som udgangspunkt ikke berettiget til handicaptillæg.

For at komme i betragtning til handicaptillæg skal den uddannelsessøgende ud over at være indskrevet på og følge en videregående uddannelse eller en erhvervsuddannelse også opfylde de almindelige betingelser for at få SU, herunder at den pågældende uddannelse er tilrettelagt som heltidsundervisning (dvs. et fuldtidskrav).

Handicaptillægget er et tillæg til SU (eller slutlån) og udbetales derfor kun i perioder, hvor den studerende er SU-berettiget. Det betyder, at elever i erhvervsuddannelserne ikke kan få udbetalt handicaptillæg i perioder, hvor de modtager elevløn eller skolepraktikydelse. Da handicaptillægget sigter på at kompensere for manglende mulighed for erhvervsarbejde ved siden af uddannelsen, nedsættes modtagernes fribeløb tilsvarende.

Muligheden for handicaptillæg på de videregående uddannelser blev indført i 2004 og havde som hovedformål at afskaffe det såkaldte ”dobbelte optag”. Før skulle studerende med behov for

supplement til SU både opfylde de almindelige krav for optagelse på en videregående uddannelse og samtidig leve op til kommunale skønsbaserede krav om studieegnhed og muligheder for efterfølgende beskæftigelse og selvforsørgelse. Handicaptillægget blev oprindeligt begrænset til de videregående uddannelser som en konsekvens af, at ungdomsuddannelser udbydes langt flere steder end de videregående uddannelser, hvilket mindsker behovet for at flytte hjemmefra og etablere egen, dyrere husholdning. Afgrænsningen til de videregående uddannelser var således begrundet i, at udeboende forventes at have et større udgiftsniveau og tilsvarende indtægtsbehov end hjemmeboende samtidig med, at flere studerende end elever qua uddannelsesudbud og alder er udeboende.

6.2 Muligheder for økonomisk kompensation af nedsat ugentlig arbejdstid

I forhold til eksisterende regler er det ikke muligt at kompensere elever med handicap økonomisk, hvis deres elevløn nedsættes, fordi de har behov for at gennemføre deres praktik på nedsat tid.

Det har i forbindelse med afdækningen været vanskeligt at vurdere, i hvilket omfang reduceret arbejdstid og heraf følgende reduceret løn udgør en barriere for at færdiggøre en erhvervsuddannelse. Dette skyldes, at hverken omfanget af disse aftaler eller den relative arbejdstidsnedsættelse er kendt.

Nogle af interessenterne mener, at de gældende regler kan være med til at skabe usikkerhed om forsørgelsesgrundlaget for elever med handicap, der ikke kan gennemføre uddannelsen på fuld tid.

7 Støttemuligheder og vejledningstilbud

7.1 Vejledning

Erhvervsskolerne skal stille kontaktlærere og mentorer til rådighed for de elever, der har behov for støtte og vejledning fra sådanne personer for at kunne gennemføre et påbegyndt uddannelsesforløb. Skolerne fastsætter rammer for kontaktlærernes og mentorerens virksomhed.

Endvidere skal skolerne sikre, at de elever, der har behov herfor, tilbydes social, personlig eller psykologisk rådgivning. Skolerne fastsætter også selv rammerne for denne virksomhed.

7.2 Specialpædagogisk Støtte (SPS)

Til elever, der har behov for det, kan der gives specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand. Erhvervsskolerne har ansvaret herfor.

Den specialpædagogiske bistand er en individuel kompensation, som har til formål at give elever med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse eller tilsvarende svære vanskeligheder muligheder for at deltage og gennemføre deres uddannelse på lige vilkår med klassekammerater. Kompensationen målrettes den enkelte elevs behov, som de opstår i mødet med de faglige krav på den konkrete uddannelse.

Erhvervsskoler, der modtager tilskud efter lov om institutioner for erhvervsrettet uddannelse, kan efter ansøgning til Styrelsen for Undervisning og Kvalitet tildeles særligt tilskud til specialpædagogisk bistand.

Specialpædagogisk bistand består af en eller flere af følgende støtteformer:

1. Hjælpe midler og instruktion i brug heraf.
2. Personlig assistance og sekretærhjælp.
3. Støttetimer med henblik på kompensation af fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse.
4. Særligt udformede undervisningsmaterialer.
5. Tegnsprogstolkning og skrivetolkning.

Specialpædagogisk bistand anvendes i forbindelse med:

1. Uddannelsens almindelige undervisning og ekskursioner, herunder uddannelsesophold i udlandet som led i uddannelsen.
2. Uddannelsens prøver og eksaminer.
3. Obligatorisk praktik som led i uddannelsen.

Den relative andel af støttemodtagere på erhvervsuddannelserne er gennem de sidste år steget fra ca. 5 pct. i 2011 til ca. 8 pct. i 2017. jf. tabel 2.

Det absolutte tal er endvidere steget, hvilket er bemærkelsesværdigt i lyset af, at erhvervsuddannelserne siden erhvervsuddannelsesreformen i 2014, som skærpede kravene til både adgang og overgang til hovedforløbet, har oplevet en generel reduktion i tilgangen til erhvervsuddannelserne på ca. 20 pct, jf. tabel 2.

Særligt grupperne med psykiske funktionsnedsættelser og udviklingsforstyrrelser er i stigning. Dette afspejler såvel en generel samfundstendens som en international tendens, der også ses i specialpædagogiske støtteordninger i andre lande.

Stigningen i modtagere af SPS-støtte tyder på, at kendskabet til støttemulighederne generelt er velkendte og i hvert fald er stigende.

Tabel 2. Udviklingen i støttemodtagere fordelt på handicapter

Støttemodtagere pr. Handicapter	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Blinde	2	3	4	4	8	4	3
Svagsynede	32	31	38	32	24	34	33
Døve	104	104	97	102	100	73	67
Hørehæmmede	37	40	54	60	62	72	71
Bevægelsesvanskeligheder	110	109	134	140	122	126	128

Læse- eller skrivevanskeligheder	5.987	6.060	6.221	6.473	5.794	5.549	6.385
Psykiske problemer	66	96	133	185	188	234	351
Neurologisk lidelse	33	37	40	56	57	73	88
Udviklingsforstyrrelser*	385	556	644	876	868	1.087	1.384
Andet/ikke oplyst	130	214	282	324	278	271	360
I alt	6.886	7.250	7.647	8.252	7.501	7.523	8.870
Bestand på EUD	137.654	137.659	137.897	134.316	123.895	114.834	108.579
Andel EUD-elever, der modtager SPS	5,0%	5,3%	5,5%	6,1%	6,1%	6,6%	8,2%

Note: Tabellen angiver antallet af elever, der har modtaget støtte opgivet på handicapkategori. Det er kun muligt at registrere én handicapkategori pr. elev. Modtager en elev støtte på baggrund af flere handicap, vil eleven kun tælle med i én handicaptype. Kilde: Styrelsen for IT og Læring 2018.

*) Udviklingsforstyrrelser omfatter i denne sammenhæng blandt andet autismespektrumforstyrrelser, ADHD, ADD og Tourettes syndrom.

I forbindelse med *Aftale om bedre veje til uddannelse og job* er aftalepartierne enige om, at der skal indføres lige adgang til SPS uafhængigt af, hvor man er i uddannelsessystemet. Aftalen indebærer, at der pr. august 2019 indføres SPS til elever på den nye FGU (Forberedende Grunduddannelse) og til voksne på de almene og erhvervsrettede voksenuddannelser (avu, FVU, OBU og AMU) og til TAMU.

Da implementering heraf forudsætter information om muligheden, er der afsat midler til at gennemføre en informationsindsats målrettet elever, forældre og medarbejdere på FGU. Konkret udmønter initiativet sig i udvikling af en ny hjemmeside, hvor der informeres om SPS-ordningerne, herunder også SPS på EUD. Der vil dog i forbindelse med etablering af og formidlingen til den nye hjemmeside blive lagt vægt på udarbejdelse af information vedr. FGU, herunder udarbejdelse af praksisorienterede informationsmaterialer.

7.3 Smidige overgange

UVM har i en årrække arbejdet med at understøtte smidige overgange i uddannelsessystemet bl.a. gennem

- etablering af en national ordblindetest, der har til formål at give en sikker og ensartet identifikation af ordblindhed, så man i alle kommuner og på alle uddannelsesniveauer arbejder med samme opfattelse af ordblindhed. Ordblindetesten har været med til at sikre, at personer med ordblindhed får mere smidige overgange mellem uddannelser og uddannelsesniveauer.

- præcisering i regelsættene om, at en elev eller studerende med hjælpemidler fra skole- eller uddannelsesstilbud der er omfattet af de statslige administrerede SPS-ordninger, har ret til at tage hjælpemidlet med sig i den nye uddannelse, hvis uddannelsen også er omfattet af de statsligt administrerede SPS-ordninger,
- etablering af aftale med NOTA (Nationalbibliotek for mennesker med læsevanskeligheder) for at samle produktionen af studiematerialer til elever og studerende, som ikke kan læse trykt tekst, hos den institution som i forvejen besidder ekspertisen på området. Formålet med aftaler er, at borgere kun skal henvende sig et sted, når de har behov for tilgængelige tekster.
- fastsættelse af frist på 14 dage fra den dag, hvor eleven har gjort opmærksom på sit behov for støtte til den dag institutionen fremsender ansøgningen om SPS.
- etablering af et hjælpemiddelberedskab på ungdomsuddannelsesinstitutionerne, så uddannelsesstedet kan stille en it-startpakke til låns for elever, mens en bevilling afventer, hvis vanskeligheder først afdækkes efter uddannelsesstart.
- etablering af muligheden for, at Ungdommens Uddannelsesvejledningen (UU) kan vedhæfte dokumentation på elevens støttebehov direkte i det it-fagsystem, hvor ungdomsuddannelsen ansøger om SPS. UU har for de unge, de er i kontakt med, ansvar for at videregive oplysninger om særlige behov og tidligere støtteforløb til ungdomsuddannelsen. Ungdomsuddannelsen har oplysningerne til rådighed og kan ansøge om SPS, inden den unge starter. Dermed er der mulighed for at have støtten klar, når den unge starter på uddannelsen.

7.4 Interessenternes tilbagemelding vedr. vejledningstilbud, støttemuligheder og overgange mm.

DH og SUMH tilkendegiver, at de ikke ønsker, at der stilles særskilte krav eller slækkes på det faglige indhold for personer med handicap i forbindelse med adgang til og gennemførelse af en erhvervsuddannelse. Flere interessenter udtrykker et ønske om etablering af støtte til personer med handicap i forhold til uddannelsesvalg og støttemuligheder for eksempel i form af et vejledningsinitiativ.

Flere interessenter mener, at elever med handicap kan have problemer med at nå at få hjælpemidler og støtte på plads til uddannelsens start. Det fremgår af tilbagemeldingerne fra interessenterne, at ikke alle er opmærksomme på de eksisterende muligheder herunder nye initiativer.

8 Fleksjobordningen

Fleksjobordningen er en selvstændig ordning under beskæftigelsessystemet. Formålet med ordningen er at øge eller fastholde tilknytningen til arbejdsmarkedet for personer med en varigt og væsentligt nedsat arbejdsevne, som ikke kan opnå eller fastholde beskæftigelse på ordinære vilkår på arbejdsmarkedet.

For at blive visiteret til fleksjobordningen er det en betingelse, at borgeren har en væsentligt og varigt nedsat arbejdsevne i forhold til ethvert erhverv på det ordinære arbejdsmarked. Således skal det dokumenteres, at arbejdsevnen anses for både varigt og væsentligt begrænset i et omfang, der gør at personen ikke kan opnå eller fastholde beskæftigelse på normale vilkår. Samtidig er fleks-

job først en mulighed, når alle relevante tilbud og andre foranstaltninger har været afprøvet for at bringe eller fastholde borgeren i ordinær beskæftigelse - medmindre det er åbenbart formålsløst at gennemføre de nævnte foranstaltninger.

Hvis en person, som i forvejen er visiteret til et fleksjob, påbegynder en erhvervsuddannelse, vil visitationen til fleksjob bortfalde, idet man skal stå til rådighed for et fleksjob, når man er visiteret til ordningen. Der vil efterfølgende skulle foretages en ny visitation til fleksjob efter endt uddannelse, da en ny uddannelse vil udgøre nye væsentlige oplysninger i sagen.

Sagsbehandlingen ved visitation til fleksjob foregår i regi af kommunernes rehabiliteringsteam på baggrund af en forberedende sag, som indeholder

- dokumentation for alle relevante indsatser, der har været afprøvet for at bringe eller fastholde borgeren i beskæftigelse,
- dokumentation for, at ressourcer og udfordringer er fuldt afklarede og
- dokumentation for, at arbejdsevnen er varigt og væsentligt begrænset i et omfang, der gør, at personen ikke kan opnå eller fastholde beskæftigelse på normale vilkår.

Tilbud om fleksjob/klassificering af praktik som et fleksjob på baggrund af, at borgeren deltager i en erhvervsuddannelse på nedsat tid, vil være et brud med grundlæggende regler og principper for bevilling af fleksjob samt kræve omfattende ændringer af lov om en aktiv beskæftigelsesindsats.

Dertil kommer at målgruppen efter endt uddannelse eventuelt vil skulle visiteres til fleksjobordningen på ny efter betingelserne som beskrevet ovenfor.

9 Udpluk af øvrige igangsatte initiativer

9.1 Undervisningsministeriet

Regeringen, S, DF, RV og SF har indgået aftale om ”Fra folkeskole til faglært”. En række af de aftalte initiativer forventes at være med at skabe bedre rammer for blandt andet elever med handicap, f.eks. øget adgang til GF1 og det nye forløb GF+.

9.1.1 Adgangskurser på erhvervsskolerne for voksne i dansk, dansk som andetsprog og matematik

En del initiativer handler om at skabe mere tid til afklaring og mulighed for at fordybe sig i fagene i forbindelse med grundforløbet. Det er aftalt, at erhvervsskolerne får mulighed for at udbyde adgangskurser i dansk og matematik til voksne ansøgere, der ikke opfylder adgangskravene på 02 i de to fag fra folkeskolen som betinget optag. Formålet med initiativet er at skabe enklere og mere sammenhængende uddannelsesforløb for voksne, der ikke opfylder adgangskravene til erhvervsuddannelserne. Voksne ansøgere, herunder ansøgere med handicap vil på den måde få mulighed for tage supplerende og efterfølgende grundforløb på samme skole med tilhørende større følelse af trykthed og kendskab til undervisningsrammer og – faciliteter.

9.1.2 Adgang til grundforløbets første del udvides i op til to år efter 9. og 10. klasse

Grundforløbet er den indledende del af en erhvervsuddannelse og består af to dele, som hver varer et halvt år. Eleverne vælger først, om de vil være frisør, industritekniker eller en anden af de mange erhvervsuddannelser, inden de begynder på grundforløbets anden del.

I dag er der kun adgang til grundforløbets første del for elever, der påbegynder en erhvervsuddannelse senest et år efter de har afsluttet 9. eller 10. klasse.

Aftalekredsen bag erhvervsuddannelsesreformen i 2014 igangsatte i 2018 et etårigt forsøg med udvidet optag til GF1. Forsøget blev efterfølgende forlænget til også at omfatte optag i 2019. Med den politiske aftale gøres forsøget permanent, så adgangen til GF1 udvides, så unge har adgang i op til to år efter afsluttet 9. og 10. klasse.

Formålet med initiativet er at give de helt unge ansøgere til erhvervsuddannelserne bedre muligheder for at prøve de forskellige retninger og muligheder, inden de skal vælge den konkrete erhvervsuddannelse. For elever med handicap vil det også styrke egen afklaring af muligheder og evner i forhold til de mange forskellige erhvervsuddannelser.

9.1.3 Nyt 10-ugers introducerende og afklarende grundforløb (GF+) for de lidt ældre unge og for voksne

En del ansøgere til erhvervsuddannelserne har behov for opkvalificering af deres generelle almen- og erhvervsfaglige kompetencer eventuelt med henblik på senere at kunne opfylde overgangskravene til hovedforløbet. Det foreslås at tilbyde unge (fra ca. 18-19 år) og voksne elever et grundforløb med en samlet fast varighed på 10 uger forud for påbegyndelse af GF2. Forløbet er ikke obligatorisk. Det endelige uddannelsesvalg sker fortsat først ved påbegyndelsen af GF2. Forløbet skal tilrettelægges som et særskilt forløb for målgruppen, dvs. uafhængigt af GF1 for de unge. Elever på GF+ er omfattet af mulighed for SU.

Det faglige indhold skal bestå af afklarende og introducerende elementer, herunder erhvervsfag (fx arbejdspladskultur, metodelære, arbejdsplanlægning og samarbejde samt faglig kommunikation), og et kombinationsfag, der tones fagligt i forhold til fagretningen og indeholder danskfaglige, samfundsfaglige og sproglige kompetencer samt færdigheder i regning og praktikpladssøgning.

9.1.4 Udvikling og udbredelse af god praksis om ungdomsmiljøer

For at sikre alle elever, herunder elever med handicap, et sammenhængende forløb og et stærkt ungdomsmiljø foreslås en landsdækkende indsats for at udvikle og udbrede god praksis om ungdomsmiljøer. Formålet med initiativet er at skabe trygge og velfungerende uddannelsesmiljøer, hvor eleverne trives og er glade for at komme hver dag.

9.2 Beskæftigelsesministeriet

Fra regeringens handicappolitiske udspil ”Flere mennesker med handicap skal i job” kan nedenstående fremhæves.

9.2.1 Smidigere overgange mellem uddannelse og job

Personer med handicap risikerer at komme i klemme i systemet, når de er færdige med en uddannelse og skal i gang med at arbejde. Efter afslutningen på uddannelsen ophører bevillingen til hjælpemidler, og de skal søge om nye hjælpemidler til jobsøgning eller til et konkret job.

Regeringen foreslår, at det skal være lettere for borgere med hjælpemidler at skifte fra uddannelse eller ledighed til job eller skifte mellem job. Personer med handicap, som afslutter en ungdomsuddannelse, forberedende grunduddannelse eller anden formel kompetencegivende uddannelse, skal have ret til at beholde deres hjælpemidler i op til tre måneder efter endt uddannelse. Kommunerne skal samtidigt forpligtes til at træffe afgørelse om hjælpemidler inden for fire uger. På Beskæftigelsesministeriets område – fx hjælpemidler til aktivering eller et konkret job – gælder dette alle ansøgninger om hjælpemidler

9.2.2 Kompetencekort til at synliggøre handicap og støttemuligheder

De handicapkompenserende ordninger kan give personer med handicap bedre muligheder for at varetage et job. Mange arbejdsgivere mangler dog viden om ordningerne, og personer med handicap kan have brug for at vise, hvilke kompetencer, de har, og hvilke støttemuligheder, der kan kompensere for handicapet. Det kan være svært at sætte ord på ved jobsamtaler.

Der skal derfor nedsættes en arbejdsgruppe med fx Danske Handicaporganisationer, DA, LO og KL, der skal se på muligheden for at udvikle et kompetencekort til personer med handicap. Målet er at tydeliggøre over for virksomheder, hvilke kompetencer og mulige kompensationsbehov personen kan have brug for, samt hvilke støttemuligheder der findes.

9.2.3 Job-uge for virksomheder og personer med handicap

Personer med et handicap søger ikke lige så mange job som andre, viser en undersøgelse fra VIVE. En anden undersøgelse fra VIVE viser, at under halvdelen af virksomhederne er blevet kontaktet af jobcentret om mulighederne for at ansætte en person med et handicap.

De næste tre år afholdes en årlig landsdækkende job-uge, hvor virksomheder og personer med handicap kan møde hinanden. Målet er, at virksomheder bliver præsenteret for potentialet ved og mulighederne for at ansætte personer med et handicap, og at den enkelte med et handicap i højere grad tør tro på, at et job er en reel mulighed. Som et led i job-ugen udarbejdes og formidles en juridisk vejledning om forskelsbehandlingsloven, der skal vejlede virksomheder om intentionerne med reglerne. Mange virksomheder er i tvivl om, hvordan forskelsbehandlingsloven skal fortolkes, når det drejer sig om personer med handicap.